

Valgamaa Kutseõppekeskuse rahvusvahelistumise strateegia 2015-2020

Sissejuhatus

Valgamaa Kutseõppekeskus moodustati 1999. aastal Valga ja Helme kutsekoolide liitmisel üheks Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalas olevaks riigi õppeasutuseks. Rahvusvahelistumise esimesteks sammudeks olid alates 2008. aastast õpirände projektid Leonardo da Vinci programmi raames, mille alusel kutseõppekeskuse õpilastel avanes võimalus viibida välispraktikal Euroopa Liidu liikmesriikides.

Peale kooli uue õppekompleksi valmimist avas kutseõppekeskus oma ukсед 2012/13. õ. a. ka Lätist pärit õpilastele. Avati kaks õpperühma. Põhihariduse baasil hakati koostöös Läti-Valka Gümnaasiumiga õpetama ehituspuusepa eriala läti keeles, kusjuures õpilased omandavad keskhariduse Valka Gümnaasiumis Läti õhtukoolide keskhariduse programmi alusel ja ehituspuusepa eriala Valgamaa Kutseõppekeskuses 100-nädalase õppekava alusel. Õpinguid alustas 11 Läti noort.

Keskhariduse baasil hakati 2012/13 õ. a. ette valmistama veokorraldajaid, kelle õppeaeg oli 1,5 aastat ning õppetöö toimus inglise keeles. Kuna eestikeelset veokorraldaja eriala ei avatud, avati ainult inglisekeelne õpperühm, mille koosseisus alustas õpinguid 9 Läti ja 7 Eesti noort. Alates 2014/15 õ. a. toimub inglisekeelne õpe logistikutele õppekava alusel, mis vastab EL 5. kvalifikatsioonitaseme nõuetele. Seda võib juba pidada rahvusvaheliseks õppeks, sest peale Eesti ja Läti noorte asus õppima ka kolm õpilast Venemaa Föderatsiooni Pihkva oblastist ja kaks õpilast Gruusia Vabariigist.

Alates kooli uue õppekompleksi valmimisest suudab kool vastu võtta ja pakkuda praktika võimalusi ka teistele Euroopa noortele. Nii on käinud meil praktikante Hispaaniast (rätsepad), Belgiast (mööblitiserid) ja Rootsist (kokad). Oleme vastu võtnud ka kutsekoolide õpetajate huvirühmi Saksamaalt, Tšehhi Vabariigist, Hispaaniast jm. Viimastel aastatel on hoogustunud meie õpetajate õppekülastused ja tööpraktika välisriikides.

Valgamaa Kutseõppekeskus on kaasa löönud ka piiriülese koostöö ja rahvusvahelistes projektides. 2013-2015 osales kool juhtpartnerina Eesti-Läti-Venemaa piiriülese koostööprogrammi projektis LogOnTrain, mis oli mõeldud meie logistika erialade rahvusvahelise õppe hoogustamiseks. Meid külastasid mitmed Venemaa ja Läti logistika erialade ülikoolide professorid, kes esinesid loengutega õpilastele ja õpetajatele, ning meie õpilased said külastada kõrgkoole Eestis ja Lätis ning tutvuda eriala viimaste arengutega.

Maakonna peamise haridus- ja teadusasutusena püüab Valgamaa Kutseõppekeskus saavutada ka piirkondliku kompetentsikeskuse positsiooni õpetatavatel erialadel nii, et tagatud oleks maakonna ja laiema piirkonna areng.

Arvestades Valga linna erilist asukohta Eesti ja Läti piiril omab rahvusvaheline õpe Valgamaa Kutseõppekeskuses järjest suuremat tähelepanu. Peale noortele tõsiste rahvusvaheliste töö ja õpirände kogemuste pakkumise tuleb arvestada demograafiliste tendentsidega Eesti ja Läti piirialadel ning rahvusvaheline õpe pakub täiendavaid kooli arengu võimalusi.

Õpirände projektid

Valgamaa Kutseõppekeskus alustas Leonardo da Vinci programmi toetatud õpirände projektidega aastal 2008, kui meie rätsepääd külastasid Norrat ja tislereid Saksamaad. 2011. aastal oli välispraktikal 31 õpilast ja 3 õpetajat, 2012. aastal 27 õpilast ja 2 õpetajat ning 2013. aastal 23 õpilast. 2014. aastal viibis meie koolist välispraktikal 31 praegust ja endist õpilast ning 14 õpetajat/töötajat. Alates 2015. aastast toimub õpirände Erasmus+ programmi raames.

Vastu võtvate riikide hulgas on esikohal Hispaania, suhteliselt palju meie õpilasi on olnud Maltal, Rootsis ja Saksamaal. Vähem on oldud välispraktikal Itaalias, Suurbritannias, Norras ja Bulgaarias. Soomes, kus keelebarjäär on väiksem, ei ole praktikal olnud kedagi. Teatavat barjääri kujutab endast ka praktika riigi keel. Meie õpilased valdavad suhteliselt hästi inglise keelt, seega tuleks orienteeruda enam riikidele, kus inglise keelt ka osatakse – st Suurbritannia (ka Malta) ning Põhjamaad. Kõne alla tuleks ka Saksamaa, kui seal tagatakse inglisekeelne juhendamine, ning BENELUXi maad. Kahjuks ei ole kõikides nendes riikides õnnestunud leida kindlaid koostööpartnereid.

Kuuldavasti seisab ees üleminek praktikariigis kõneldava võõrkeele elektroonilisele õppele, mis oma otstarbekuselt tekitab küsimärke, sest võõrriigis peavad meie praktikandid suhtlema siiski eeskätt elavate inimestega, milleks nad masinatelt kogemusi ei saa. Oluline on ka õpilaste psühholoogiline ja kultuuriline ettevalmistus välispraktikaks, mille puhul on oluline vastava keele ja kultuuri õpetaja roll.

Välispraktika puhul omavad prioriteeti järgmised riigid: Rootsi, Hispaania, Saksamaa, Suurbritannia. 2016. aastal on õpirände planeeritud järgmiselt: tehnikavaldkond (autotehnikud – Rootsi ja Saksamaa), tööstusvaldkond (tislereid – Rootsi, Saksamaa, rätsepääd - Hispaania), teenindusvaldkond (kokad – Hispaania, Saksamaa), sotsiaalhooldus (hooldustöötajad – Rootsi), logistika (logistika IT-süsteemid ja logistikud – Suurbritannia ja Saksamaa). Eelmistel aastatel on meie õpilasi olnud praktika ka Maltal, Itaalias ja Bulgaarias. Tulevikus võiks ette näha ka vahetust Soomega eriti õpetajate puhul, sest keelebarjäär on selles riigis väiksem.

Ka õpetajate töökogemused välismaal on väga väärtuslikud. Õpetajate, eriti vanemas eas õpetajate puhul võib probleemiks kujuneda ka keelebarjäär, sest ELis ei ole palju neid kohti, kus vene keelt mõistetakse. Oluline on saavutada see, et meie õpetajad saaksid vähemalt korra viie aasta jooksul stažeerida välismaal. Viimasel ajal on meie esindused külastanud Soome

Tornio Lappia Kolledžit ja Rootsi Östersundi Fyrvalla transpordikooli, kellega sidemeid arendada. Kindlasti on võimalusi mujalgi Euroopas.

Strateegiliseks eesmärgiks kuni aastani 2020 on iga-aastaselt saata Erasmus+ programmi vahendusel välispraktikale vähemalt 20 õpilast 8-10-nädalaseks perioodiks, õpetajate puhul 5 inimest välisriikides stažeerimisele kuni 2-4-nädalaseks perioodiks.

Kõne alla võiks tulla ka nn valuutavaba vahetuse kasutamine õpirände puhul, kuid selle jaoks on vaja sõpruskoole välismaal. Sellist võimalust võiks kasutada kolmandate (SRÜ) riikide puhul.

Õpiränne koos õpetajate stažeerimisega on oluline faktor, mis aitab meie kohalikel õpilastel ning õpetajatel rahvusvahelistumise protsessis osaleda ning tuleviku arengu protsessides kaasa lüüa.

Lätlaste õpetamine põhikooli baasil

Esimesed sammud lätlaste õpetamise ettevalmistamiseks tehti siis, kui hakkas selgeks saama, et riigi toel ehitatakse Valga linna uus kutseõppekeskuse hoonete kompleks. Valga ja Valka linnade ning maakonna/rajooni arengukavades nähti ette lätlastest õpilastele kutsehariduse pakkumist juba 2006. aastal. Põhjuseks oli kutsehariduse puudumine Valka linnas, lähim kutsekool asub Smiltenes 45 km kaugusel. Siis toimus eelkutseõppe vormis lätlaste õpetamine, mille käigus said selgeks nii mõnedki küsimused. Näiteks selgus, et vene keeles õpetamisest ei tule midagi välja, sest paljud Läti noored ei mõista vene keelt üldse. Seega tuleb õpet anda läti keeles.

2010. aastal valmistas Valgamaa Kutseõppekeskus koos Vidzeme Kolledžiga Eesti-Läti piiriülesele koostööprogrammile ette projekti VocLink, mis oligi mõeldud lätlaste õpetamise käivitamiseks. Kahjuks ei leidnud see projekt programmi heakskiitu. Küll aga võttis Vabariigi Valitsus 2011. aasta märtsis vastu otsuse toetada lätlastele hariduse pakkumist Eesti-Läti piiriladel. Sama aasta septembris kirjutasid Eesti ja Läti Haridusministeeriumid kantslerite tasemel alla üksteise mõistmise memorandumile, mille alusel hakati ette valmistama lätlastele väljaõppe pakkumist Valgamaa Kutseõppekeskuses.

Põhikooli baasil annab Valgamaa Kutseõppekeskus väljaõpet läti noortele ehituspuusepa erialal. See toimub koostöös Läti-Valka gümnaasiumiga, kus noored saavad omandada ka keskhariduse õhtukooli programmi alusel. Nii asus ehituspuusepa erialal õppima 2012. aastal 11 Läti noort ja 2013. aastal 18 Läti noort. 2014. aastal vastuvõtt siiski ebaõnnestus, sest laekus vaid 8 avaldust. Kuna puit on meie piirkonna põhiline tooraine, siis omab puidutöötlemise õpetamine olulist rolli nii Lõuna-Eesti kui ka Põhja-Läti jaoks, sest piirkond vajab väljaõppinud puidutöötlejaid. Küll aga tuleb muuta eriala mööblitseriks, sest sellel elualal on enam perspektiivi.

Valgamaa Kutseõppekeskus soovib pakkuda sama mudeli järgi väljaõpet ka Läti tütarlastele. 2014. aastal ebaõnnestus lätikeelse rätsepa eriala vastuvõtt, laekus vaid kaks avaldust. Kuid

Läti põhikooli lõpetanud tütarlaste õpetamise eesmärgist ei ole loobunud. Perspektiivikam on mõni teine eriala, nt kokad, sest Valga-Valka kaksiklinnas on puudus väljaõppinud kokkadest.

Lahendada tuleks ka mõned teised küsimused. Sõlmida tuleks uus koostööleping Eesti ja Läti haridusministeeriumite vahel, kuid praguseks ei ole Läti pool veel selleks valmis. Samuti tuleb lahendada rahastamise küsimus, juhuks kui õpperühma astumise sooviavalduste arv jääb alla 15. Kahe lätikeelse õpperühma olemasolu võiks aidata õpilaste arvu nõuet mõnevõrra leevendada, sest kutsehariduse üldaineid saaks mõlemale lätikeelsele rühmale koos pakkuda. Lätlastest õpilastele tuleks kindlasti õpetada eesti keelt, sest see avaks lätlastest lõpetajatele ka Eesti töajuturu.

Lätlaste õpetamine peale põhikooli lõpetamist koostöös Valka Gümnaasiumiga on eeskätt regionaalpoliitiline meede, sest siis ei pea Valka õpilased juba 15-aastaselt kodust kaugemale kutseharidust omandama minema.

Veokorraldus ja logistika rahvusvahelise õppena

Keskooli lõpetanutele mõeldud veokorraldaja eriala inglisekeelne õpperühm avati samal ajal kui lätlastele mõeldud ehituspusepa õpperühm põhikooli baasil, st 2012. aasta sügisel. Kuna ei eesti ega lätikeelsele veokorraldaja õpperühmale piisavalt vastuvõtu avaldusi ei laekunud, otsustati avada inglisekeelne 1,5-aastane õppekava, kus alustas õpinguid 9 lätlast ja 7 eestlast.

Alates 2014/15 õ. a. toimub inglisekeelne õpe logistikutele õppekava alusel, mis vastab EL 5. kvalifikatsioonitaseme nõuetele. Tegemist on kindlasti rahvusvahelise õppega, sest peale Eesti ja Läti noorte asus õppima 3 õpilast Venemaa Föderatsiooni Pihkva oblastist ja 2 õpilast Gruusia Vabariigist.

Kui 2012. aasta sügisel oli puudus inglisekeelsest õppematerjalist, siis viimastel aastatel on olukord õppematerjali osas paranenud. Probleemiks on pigem juhtivõpetaja ja grupijuhendajate leidmine. Õpetajatena kasutatakse ka inglise keelt valdavaid tunniandjaid, kes käivad kooli tööle isegi Tartust. Teiseks lahendamist vajavaks küsimuseks on praeguse 150 EKAP õppekava vastavusse viimine nõuetega, sest 2-aastane õppekava peaks olema 120 EKAP.

Eeldame meie rahvusvaheliste õpilaste arvu kasvu, seda eelkõige kaugemalt pärinevate õpilaste arvelt. Valgamaa Kutseõppekeskus võiks nii mõnelegi õpilasele olla väravaks Euroopa Liitu. Seetõttu on vajalik rohkem tegeleda meie maa ja kultuuri õpetamisega. Õppekavasse oleks vajalik tagasi tuua eesti keele ja kultuuri õpe (mille ajal inglisekeelses logistika õpperühmas õppivatele eestlastele võiks toimuda mõne muu vajaliku aine õpe, nt vene keel). Siin õppivatele teiste riikide kodanikele on vaja tuge pakkuda ka selliste formaalsuste korraldamisel nagu elamisluba Eestis, sissekirjutus pikema teises EL liikmesriigis viibimise puhul jms. Kool peaks kindlasti seisma selle eest, et välisriikidest pärit õpilased saaksid oma kutsetunnistuse inglise keeles. Oluline on ka see, et välisriikidest pärit

õpilased tunneksid end „omadena“, mitte võõrastena. Seetõttu vajavad nad enam psühholoogilist tuge ja abi.

Logistiku eriala õppe tugevdamise seisukohalt on oluline parandada ka põhikooli baasil läbi viidava kutsekeskhariduse logistika IT-süsteemide spetsialisti eriala taset.

Logistiku eriala õppe puhul tuleb koostööd jätkata kõrgkoolidega. Vaatamata sellele, et praegusel hetkel ei ole kõrgkoolid väga huvitatud meie lõpetajate edasi õpetamisest, jõuavad demograafilised probleemid ja kõrgkooli sisse astuvate üliõpilaskandidaatideni, ning võimalik, et mõne aasta möödudes muudavad meelt ka kõrgkoolid.

Valgamaa Kutseõppekeskuse logistiku eriala on praegu ainuke eriala, mida Eesti kutsehariduses õpitakse inglise keeles. Oleme tegelikult esirinnas ja ei tohiks oma juhtrolli loovutada vaatamata sellele, et viimase aastakümne arengud on logistika erialasid Valgamaal vähendanud. Logistika rahvusvaheline õpe ongi peamine võimalus meie rahvusvahelistumiseks.

Valgamaa Kutseõppekeskus tööpraktika baasina välisõpilastele ja õpetajatele

Valgamaa Kutseõppekeskus on vastu võtnud üksikuid tööpraktika välisõpilasi. Esimeseks oli 2012. aastal üks Belgia noor, kes viibis praktikal Valga Gomabis ning ööbis meie õpilaskodus. 2013. aasta talvel oli meil kaks õpilast ja kaks õpetajat vastavalt kahe nädala ja viie päeva jooksul Rootsi Gimo Bruksgymnasietist ning meil on kahekuulisel praktikal olnud ka rätsepa õpilasi ja õpetajaid Hispaaniast Kanaari saartelt.

Eesmärkideks on leida vastu võtvaid töökohti, kus ei ole keelebarjääri (inglise keele oskus) ning pakkuda vaba aja sisustamist, nt kaks riiki ühes pakettis – Eesti ja Läti. Õpetajate puhul tuleks läbi mõelda, mille õpetamine pakuks laiemat huvi ka rahvusvaheliselt, nt rahvustoidud, mängud, käsitöö jms.

Kui me suudaksime praktikat ja stažeerimist pakkuda välismaistele õpilastele ja õpetajatele, oleks see koolile majanduslikult kasulik, sest nad tasuvad oma ööbimise ja toitlustamise ning võibolla millegi muu eest. Teine kasu tuleks rahvusvahelistumisest, mis on väga vajalik meie õpilastele ning aitaks laiendada ka õpetajate silmaringi.

Piiriülelised ja rahvusvahelised projektid

Viimastel aastatel on Valgamaa Kutseõppekeskus püüdnud juhtpartnerina käivitada kahte suuremat piiriülese koostöö projekti. 2011. aastal esitati Eesti-Läti piiriülesele

koostööprogrammidele projekti VocLink, mis nägi ette lätlastele mõeldud kutseõppe käivitamist. See projekt lükati tagasi põhjendusega, et programmi rahastab kaheaastaseid projekte, kuid kutsekeskharidusõpe lõpetatakse pikema aja jooksul. Küll aga rahastab Eesti-Läti-Venemaa piiriüleline koostööprogramm projekti LogOnTrain, mis viidi ellu aprillist 2013 veebruarini 2015 ja milles osales Valgamaa Kutseõppekeskuse juhtimisel veel kuus partnerit Eestist, Lätist ja Venemaalt Peterburist. Valgamaa Kutseõppekeskus on osalenud väiksemas mahus Põhjamaade Ministrite Nõukogu projektides, millest edukam oli projekt CBVE, mis nägi ette õpetajate õpekülastusi Rootsi ja Soome kutseõppeasutustesse.

Aastatel 2014-2020 avanevad Euroopa Liidu uued piiriülese koostöö programmid. Nii on kutsekool veebruaris 2015 käivitunud BSR Läänemere piirkonna programmi ideevoorus osaline Soome ja Kouvola arenduskeskuse NERO projekti taotluses. Juunis on käivitumas ka Eesti-Läti piiriülese koostöö programm ning Eesti-Läti piiril oleva koolina on Valgal siingi võimalusi. Järgmisel aastal käivitub ka uus Eesti-Venemaa piiriülese koostöö programm, ehkki sinna oodatakse partnereid eelkõige Eesti-Vene piirialadelt. Saame osaleda lihtpartnerina ka Kesk-Läänemere piirkonna programmis.

Piirülestes programmides osalemiseks on meil vaja taotleda haridusministeeriumi luba, sest nõutav on ka vähemalt 15% omafinantseering. Kindlasti tuleb otsida ka teisi rahvusvahelistes projektides osalemise võimalusi. Neid võib pakkuda ka haridusministeerium ja INNOVE.

Kui kool on juhtpartner, tuleks edaspidi pöörata tähelepanu investeeringutele, koolile oleks väga vaja spordihalli, garaaži jt praegu puuduvaid rajatisi. Kui kool on projektis osalev partner, peaksid tegevuses olema nõ pehmed, st suunatud kontaktide loomisele, promouirituste läbi viimisele jt tegevustele, mis tõstaksid kooli mainet.

Meie partneriteks piiriülestes koostööprogrammides on kindlasti lähipiirkonna koolid (Valka Gümnaasium, Smiltene Kutsekool, Vidzeme Kolledž jt) ning kohalikud omavalitsused (Valga Linnavalitsus, Valka Kihelkonnakoostöökeskus) aga ka kõrgkoolid, mis õpetavad küll kõrgemal tasemel aga samasid erialasid, mis meilgi on.

Piiriülesed ja rahvusvahelised projektid annavad koolile lisavahendeid oma igapäevategevuste elluviimisel, millega tõstetakse nende tegevuste kvaliteeti, kuid aitavad kaasa ka uute kontaktide loomisele ning kooli jätkuvalle rahvusvahelistumisele.

Kompetentsikeskus

Maakonna peamise haridus- ja teadusasutusena püüab Valgamaa Kutseõppekeskus saavutada ka piirkondliku kompetentsikeskuse positsiooni. Tegemist on olulise väljakutsega, sest meie kool on siiani olnud peamiselt haridusasutus ja tundub vähem kvalifitseeritud teadusasutusena. Eelmisel ELi planeeringuperioodil osales kompetentsikeskuste programmis kahes projektis. Olime juhtivaks jõuks Valga energiasäästliku logistika kompetentsikeskuse projektis ja osaline ka projektis SolarBase. Kuigi mõlemad projektid läbisid edukalt eelvooru, ei leidnud rahastamist kumbki.

Käesolevas taotlusvoorus osaleb kutseõppekeskus sotsiaalhoolekande kompetentsikeskuse projektis juhtiva jõuna. Projektiidee läbi minemisel ja sellele järgneval ellu viimisel võib Valgamaa Kutseõppekeskusest kujuneda oluline selle teemaderingi kompetentsikeskus, mis omab rahvusvahelist kõlapinda. See eeldab ka Eestis oleva sotsiaalhoolekande kompetentsi kaldumist Valga maakonda. Kuna maakonnas on mitmeid eesrindlikke sotsiaalhoolekande asutusi, on olemas kõik eeldused sellise kompetentsikeskuse kujunemiseks.

Valga maakond ja linn vajavad kompetentsikeskust, mis oleks rahvusvaheliselt atraktiivne, looks kõrgepalgalisi töökohti ning pakuks teadustegevuse võimalusi.

Rahvusvahelised üritused

Valgamaa Kutseõppekeskus peaks läbi viima enam selliseid üritusi, mis omavad rahvusvahelist kõlapinda. Praeguses kooli kompleksis on olemas võimalusi kuni 180 inimese vastuvõtuks. Kooli aula koos toitlustamine ja ööbimisvõimalustega on toimunud rida kohalikke ja piirkondlikke konverentse ja nõupidamisi, kuhu saabub külalisi ka kaugemalt. Nii toimus siin 2014. aasta oktoobris Valga rahvusvaheline logistikafoorum. Lisaväärtust annab ka kooli võimekus korraldada teleülekandeid internetis ning sünkroontõlke võimalused.

Rahvusvahelistumise huvides peaks kool kord või kaks aastas korraldama mingi suurema rahvusvahelist kõlapinda leidva ürituse, kas konverentsi ja/või rahvusvahelise kutsevõistluse.